

СТОЈАНОВСКИ Страшко  
ДЕНКОВА Јадранка  
АНАНИЕВ Јован

УДК: 352.077.6: 342.571]  
:32.019.5(497.7)

**ПЕРЦЕПЦИИ НА ГРАЃАНИТЕ ЗА ТРАНСПАРЕНТНОСТА И  
ПАРТИЦИПАТИВНОСТА ВО ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ  
НА ОДЛУКИ ВО ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА  
ВО ИСТОЧНИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА  
МАКЕДОНИЈА**

**Апстракт:** Овој труд се темели на анкетното истражување спроведено помеѓу граѓаните, жители во општините на Источниот плански или т.н. Брегалнички регион, а е дел од проектот „Транспарентност и партиципативност во процесот на донесување на одлуки во единиците на локалната самоуправа во Источниот плански регион во Република Македонија“, спроведен на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, во периодот 2014/2015 година. Од истражувањето се продуцираат заклучоци според кои можеме да определиме дека постои недоволна граѓанска инволвираност во носењето на одлуки на локално ниво. Ова се темели на неколку фактори, меѓу кои може да се наведе недоволната отвореност, екипираност и стручност на локалната администрација, резистентноста на носителите на политички и јавни функции на локално ниво во однос на отчетноста кон граѓаните и јавноста воопшто, но и недоволната заинтересираност на граѓаните за учество во процесот на донесување на одлуки.

**Клучни зборови:** *локална самоуправа, процес на донесување на одлуки, транспарентност, партиципативност, демократија*

**STOJANOVSKI Strashko**  
**DENKOVA Jadranka**  
**ANANIEV Jovan**

**CITIZENS PERCEPTIONS FOR TRANSPARENCY AND  
PARTICIPATION IN DECISION MAKING PROCESSES IN SELF-  
GOVERNMENT UNITS IN THE EASTERN PLANNING REGION IN  
REPUBLIC OF MACEDONIA**

**Abstract:** This paper is based on the quantitative survey conducted between citizens from the municipalities of the Eastern or so called Bregalnica region. This survey is a part of the wider project “Transparency and participation in the decision making processes in self-government units in the Eastern planning region in Republic of Macedonia”, conducted on Goce Delchev University, Faculty of Law in the period of 2014/2015. From this research we can see conclusions which implicate non-sufficient citizens involvement in the decision making process on local level. Those conclusions are based on several factors: low level of openness, qualifications and quantity of the local administration; transparency resistance from political and public servicemen on local level and lack of transparency toward the citizens and the public in general; but also and lack of interest between the citizens for participation in decision making process.

**Keywords:** *Local self-government, decision making process, transparency, participation, democracy*

**Вовед**

Еден од клучните сегменти за градење на демократските капацитети кај единиците на локална самоуправа е транспарентноста на процесот на носење на одлуки и инклузивноста на граѓаните во рамките на ваквиот процес. Граѓанската партиципативност овозможува да се донесуваат поквалитетни одлуки, а со тоа и полесно да се ефектуираат политиките на локалните власти. Исто така, транспарентноста на локалната администрација заедно со локалните политички тела (градоначалник и совет), овозможува да се создаваат добри практики, кои го подигаат нивото на политичка култура и јавната свест кај граѓаните да бидат проактивни кога се работи за прашања кои ги засегаат.<sup>1</sup>

---

<sup>1)</sup> Види повеќе: Ричард Д. Бингам, Вилјам М. Боуен, Мити Олајон Чендлер, Терил Лин Корнвел, Џек П. Де Сарио, Пол Р. Домел, Кенет Л. Ендер, Клер Л. Фелбингер, Едвард В. Хил, Санда Кауфман, В.Денис Китинг, Лоренес Ф. Келер, Норман Крумхолц, Дејвид А.Кумел,

Капацитетот за носење на квалитетни одлуки на Единиците на Локалните самоуправи, кој зависи од повеќе фактори (релациите со централната власт, соработката на градоначалникот и советот, меѓуопштинската соработка, капацитетот на локалната администрација, квалитетот на нормативната регулатива, како и нивото на јавна поддршка кај граѓаните), е динамичка категорија која претпоставува балансирање на политиките и праксите и нивно интегрирање во севкупната општествена слика.<sup>2</sup>

Етапоцентричната култура доминира во Република Македонија, дури и дваесет години по осамостојувањето. На државата сè уште се гледа како на примарен фактор од кој граѓаните очекуваат решавање на нивните проблеми и општествени потреби. Иако ова делумно се должи на нерешените егзистенцијални проблеми кои имаат социјална природа, сепак не може а да не се забележи силната тенденција на индивидуализација и општествено отуѓување. Исто така, како резултат од остатоците на минатото, кај граѓаните се создава политичка култура која многу лесно се врзува со создавање на култ кон личноста на одредени политички фигури. Граѓаните сè уште во голема мера преферираат лидери кои би владееле со силна рака, отколку развивање на демократско општество. Оттука просечните очекувања на обичниот македонски граѓанин сè уште се очекувања од државата и градење на култ кон личноста. Последното, поткрепено со материјалната несигурност и долгата традиција, во голема мера го оневозможува развојот на вистинското граѓанско општество, кое во основа треба да ги јакнее демократските вредности.

Апстиненцијата на граѓаните од граѓанскиот активизам, исто така, придонесува за јакнење и фаворизирање на зависноста од државниот механизам и политичкиот клиентелизам. Оттука во Македонија постои ниско ниво на обележјата на општествената организација, како што се врските (солидарноста), нормите на взаемност и доверба, кои заеднички поттикнуваат координација и соработка заради заедничка корист. Или она што е клучно за развојот на граѓанското општество е степенот на општествена взаемна доверба (социјален капитал) меѓу граѓаните, која во Република Македонија е на многу ниско ниво. Исто така во Македонија постои значителна разлика меѓу реалниот и декларираниот јавен дух, односно голем број граѓани кои се декларираат себеси за приврзаници

---

Брајан М. Марфи и др. (2009) Менаџирање на локалната власт – Јавната администрација во практика, Пртоект на Владата на РМ, Скопје.

<sup>2)</sup> Илија Тодоровски, 1991; Steven Ott, Alvert C. Hyde, Jay M. Shafritz, 1990; Виолета Наумовска, Петар Наумовски, 2007; Husbans J.H., 1970; Жан Валин, 2010.

на некаква идеја за општо добро и пројавуваат желба за вклучување, во пракса се случува малкумина од нив вистински да се активни, што упатува на индиферентност и аномичност во општеството.<sup>3</sup>

### **Методологија и независна варијабла**

Анкетниот прашалник е спроведен во периодот 2014/2015 година, како дел од поширокото истражување „Транспарентност и партиципативност во процесот на донесување на одлуки во единиците на локалната самоуправа во Источниот плански регион во Република Македонија“, спроведено на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Анкетното истражување е спроведено на просторот на општините во Источниот плански, или т.н. Брегалнички регион, при што беа опфатени 288 испитаници, граѓани на населените места во општините: Штип, Карбинци, Пробиштип, Чешиново-Облешево, Зрновци, Кочани, Винаца, Македонска Каменица, Пехчево и Берово. Испитаниците се одбрани по случаен избор.

Во рамките на анкетниот прашалник беа поставени 22 прашања, кои се однесуваат на ставови на граѓаните во врска со нивното учество во донесувањето на одлуки на локално ниво, но и ставови за функционирањето на локалната администрација, совети и градоначалници.

Во рамките на ова истражување 146 или 50,7% од испитаниците се од машки пол, додека 138 или 47,9% од испитаниците се од женски пол. Според возраста, од 18 до 35 години се 131 испитаник, или 45,5%, 106 испитаници или 36, 5% се на возраст од 35 до 55 години и над 55-годишна возраст се 43 испитаници, или 14, 9 %. Во однос на месечните примања во рамките на семејството, кои ни се примарен индикатор за социјалниот статус на испитаниците, до 8.000 ден. месечни примања во рамките на семејството имаат 30 испитаници или 10,4%, помеѓу 8.000 и 15.000 ден.

---

<sup>3</sup>) Така Симонида Кацарска ќе забележи дека: „...примарниот фактор на ниското ниво на граѓанско учество во случајот со Македонија е континуираното постоење на комунистичката политичка култура, како и во сите земји во транзиција, резултатот на падот на режимот во Македонија беше „политички обезглавена маса на поранешни клиенти на државниот социјализам“, без иницијатива за самоорганизирање“, додавајќи дека „комунистичкиот режим имаше значително влијание врз јавноста, познат како „синдром на комунистичката култура. Раширеното беззаконие и социјалната нееднаквост резултираа во егоистични општествени практики несоодветни со механизмот на регулирање на општествените односи согласно со принципите на владеење на правото, рационалност и ефективност“. Овие карактеристики на политичката култура на просечниот граѓанин во најголема мера остануваат непроменети“ (Марковиќ, Ненад. 2010). Влијанието на организациите на цивилното општество врз македонската демократска транзиција и консолидација. Докторска дисертација. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први“. стр. 189).

имаат 88 испитаници, или 30,6% од испитаниците, помеѓу 15.000 и 30.000 ден. имаат 111 испитаници, или 38,5%, 46 испитаници или 16% се со месечни примања во рамките на семејството од 30.000 до 60.000 ден., а само 6 испитаници, или 2,1% се изјасниле дека месечните примања во семејството им се над 60.000 ден.

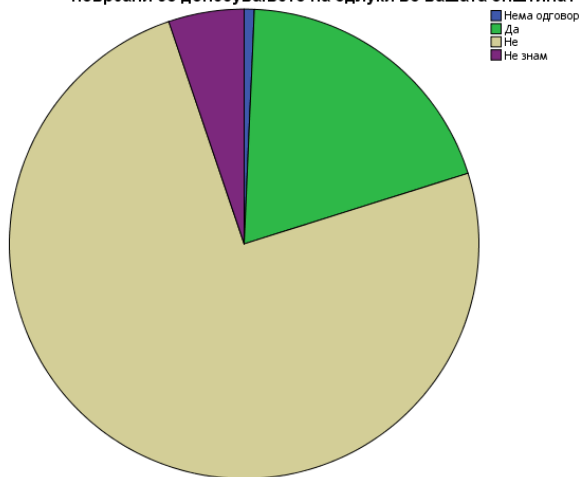
Според местото на живеење, 70 испитаници или 24,3% живеат во село, додека 210 испитаници или 72,9%, живеат во град. Според застапеноста на испитаниците по општини, треба да напоменеме дека со оглед на бројот на жители најмногу испитаници има од општините Штип, 25,7% од вкупниот број на испитаници и Кочани со 22,6%.

### Резултати од истражувањето

На прашањето: **Дали некогаш сте учествувале во граѓанска иницијатива за прашања кои се поврзани со донесувањето на одлуки во Вашата општина?**, само 19,4% од испитаниците одговориле дека учествувале во некаква граѓанска иницијатива, додека поголемиот дел или 74,7% тврдат дека никогаш не учествувале во вакви иницијативи за донесување на одлуки од значење за нивната општина (графикон 1). Иако нема поголеми осцилации во ставовите, забележливо е дека се зголемувањето на возраста се забележува благо зголемување на учеството во граѓански иницијативи. Слична е состојбата и кога се работи за урбано-руралниот карактер на испитаниците. Она што е забележливо е дека традиционализацијата на односите во општеството ја отсликува состојбата на постоење на разлика во граѓанската партиципативност во полза на машкиот пол. Така, 24% од испитаниците од машки пол тврдат дека учествувале во граѓанска иницијатива поврзана со донесување на одлуки во општините, додека само 13,8% од женскиот пол потврдно одговориле на ова прашање.

Графикон 1

Дали некогаш сте учествувале во граѓанска иницијатива за прашања кои се поврзани со донесувањето на одлуки во вашата општина?



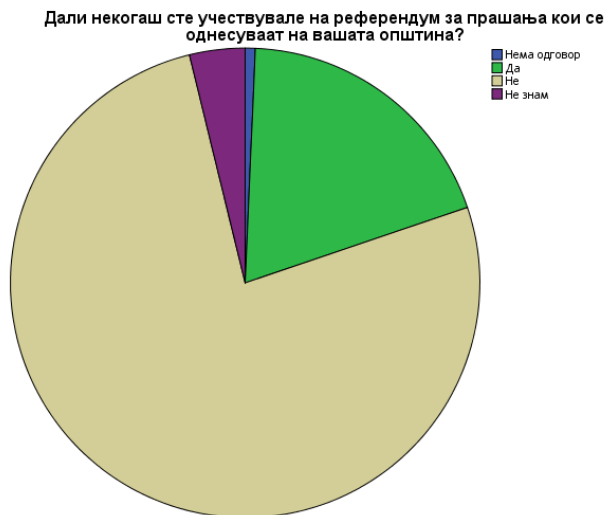
Фактот дека е низок процентот на граѓани кои партиципирале во граѓанска иницијатива која би резултирала со донесување на некоја одлука на локално ниво, зборува за голема политичка апатичност и незаинтересираност на граѓаните, дури и кога се работи за прашања од локален интерес. Сепак, треба да се забележи дека интересот се зголемува во ситуации кога граѓанинот го препознава потесниот личен интерес. Зголемувањето на интересот на индивидуалните граѓани за општото јавно добро е можеби еден од клучните елементи за зголемувањето на демократските капацитети на општеството, особено на локално ниво. Сепак, во овој дел мора да се забележи дека преголемата општествена политицираност, што доведува до политичка поларизација, како и недоволните капацитети и интерес на локалната администрација и носители на политички функции, придонесуваат за ниското ниво на граѓанска партиципативност во процесот на донесување на одлуки. Токму за последното тврдење индикации ќе најдеме во прашањата кои следуваат.

Исто така, низок е процентот на граѓани кои учествувале на референдум за прашања од локално значење. Само 19,1% од испитаниците одговориле потврдно, додека на ваков вид референдум не учествувале 76,4% од испитаниците (графикон 2). Забележливо е отстапување само кај испитаниците од Општината Чешиново – Облешево, каде дури 60% од испитаниците тврдат дека учествувале на референдум за

локални прашања. Ова е за очекување, доколку се има предвид големата активност во оваа општина при донесувањето на последниот Закон за територијалната распределба на единиците на локалната самоуправа во Република Македонија, кога постојните општини Чешиново и Облешево беа споени во нова Општина Чешиново-Облешево. Ова наиде на големи и жестоки реакции на граѓаните на двете општини, особено на оние кои доаѓаа од претходната Општина Чешиново. Покрај блокадите на магистралните патишта, кои поминуваат во атарот на овие населени места беше одржан и референдум, на кој граѓаните се изјаснија негативно за новата територијална распределба. Сепак, желбите на граѓаните не беа почитувани од законодавецот, а со новиот Закон за територијална организација беше создадена новата Општина Чешиново-Облешево.

Иако референдумот како форма на непосредна демократија, поради обемот на организацијата, не може често да се организира централно, национално ниво, мора да се забележи дека како форма на демократска партиципација на граѓаните во процесот на донесување на одлуки на локално ниво, ваквата форма на граѓанска партиципативност може полесно да се организира и менаџира, поради што е препорачливо и почесто да се користи.

Графикон 2



Следните две прашања се однесуваат на потребите на граѓаните од локалната администрација. На прашањето: **Дали некогаш сте имале**

**потреба од услугите на локалната администрација?**, високи 72,6% одговориле со „да“, а 21,2% со „не“. Забележливо е дека најголема потреба од локалната администрација имаат граѓаните на општините Чешиново-Облешево и Веница, а најмалку граѓаните на општините Берово и Карбинци (табела 1).

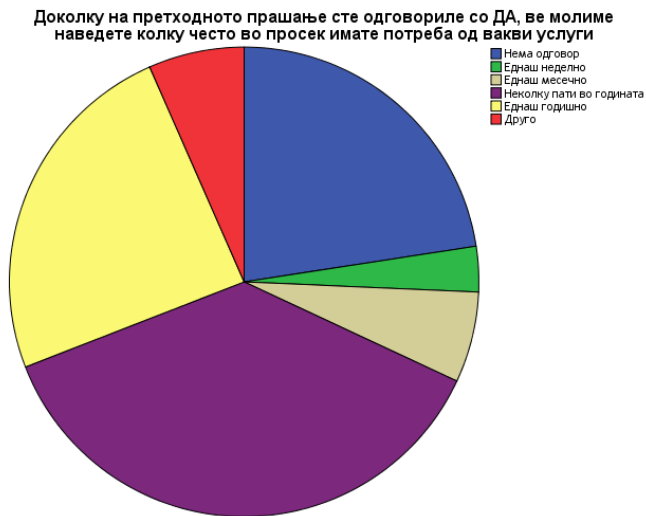
Како продолжение на ова прашање беше поставено следното потпрашање: **Доколку на претходното прашање сте одговориле со „да“, ве молиме наведете колку често во просек имате потреба од вакви услуги?** Дека имаат потреба од услугите на локалната администрација еднаш неделно, одговориле само 3,8% од испитаниците, еднаш месечно потреба од вакви услуги имаат 6,3% од испитаниците, неколку пати во годината потреба од услугите на локалната администрација имаат 37,2%, 24,3% одговориле со еднаш годишно, додека 6,6% избрале „друго“ (графикон 3).

Табела 1

		Да	Не	Не знам	Вкупно
Општина	Штип	75,7%	18,9%	2,7%	100,0%
	Карбинци	20,0%	40,0%	20,0%	100,0%
	Чешиново-Облешево	91,7%	8,3%	0,0%	100,0%
	Пробиштип	72,7%	18,2%	4,5%	100,0%
	Кочани	69,2%	23,1%	7,7%	100,0%
	Зрновци	72,7%	27,3%	0,0%	100,0%
	Веница	92,3%	7,7%	0,0%	100,0%
	Македонска Каменица	76,5%	23,5%	0,0%	100,0%
	Делчево	71,8%	23,1%	5,1%	100,0%
	Берово	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%
	Пехчево	72,2%	27,8%	0,0%	100,0%



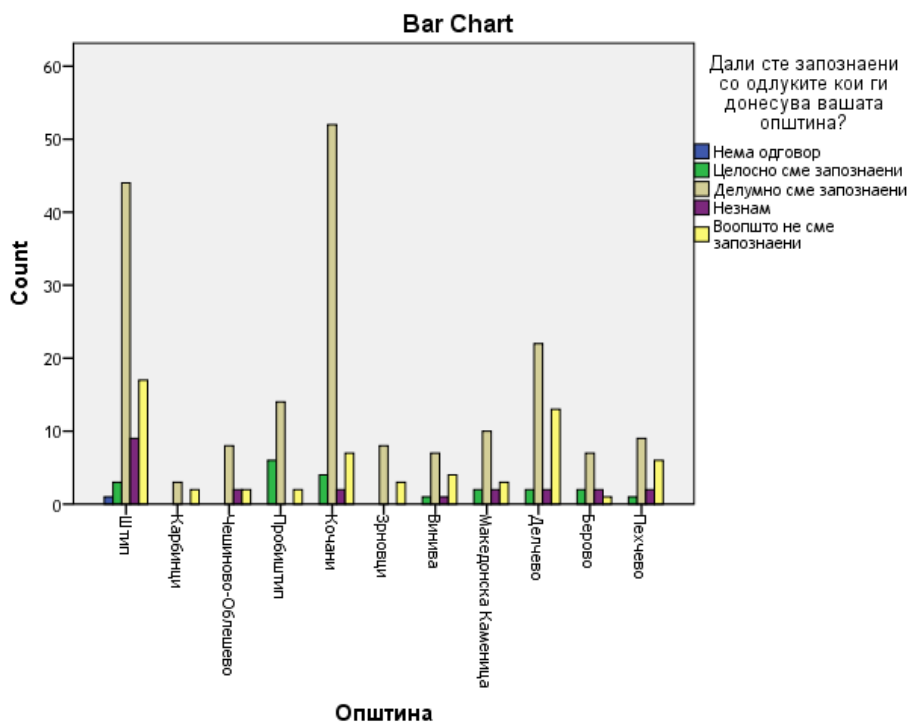
Графикон 3



Со 63,9% од испитаниците граѓаните тврдат дека делумно се запознаени со одлуките кои ги донесува нивната општина, додека 20,8% тврдат дека воопшто не се запознаени со она што нивната општина го донесува и работи. Најдобро запознаени се граѓаните на општините Кочани, Пробиштип, Македонска Каменица и Берово, додека најмалку запознаени се граѓаните на општините Карбинци, Делчево и Пехчево (графикон 4).

Само 16,3% од граѓаните имаат поднесено писмена претставка до некој од органите на локалната самоуправа, додека високи 79,9% од испитаниците никогаш не поднеле писмена претставка. Она што треба да се забележи е дека во поголемите урбани општини, како Штип со 91,9% од испитаниците никогаш немаат поднесено писмена претставка, или тоа се 84,6% од граѓаните на Општина Винаца и 80% од граѓаните на Општина Кочани. На ова прашање се дополнува и прашањето: **На кој начин најчесто ги изнесувате Вашите барања (предлози, иницијативи или забелешки) упатени до органите на Вашата општина?** Притоа граѓаните го преферираат усмениот, помалку формален начин на обраќање. 38,9% од испитаниците, нивните предлози, иницијативи и забелешки ги упатуваат по устен пат, додека 34,7% ова најчесто го прават по писмен пат.

Графикон 4



Забелешките и предлозите од граѓаните најчесто се упатени до општинската администрација и градоначалникот, а поретко до останатите органи и тела на општината. Така на прашањето: **До кого најчесто се упатени Вашите забелешки и иницијативи?**, 32,3% одговориле дека тоа е локалната администрација, 28,5% се обраќаат во прв ред на градоначалникот, додека до советник во општинскиот совет одговориле само 13,9% (графикон 5). Највисок процент од граѓаните кои преферираат да се обраќаат на нивниот градоначалник се граѓаните на општините Берово со 58,3%, 54,5% во Општина Зрновци, 50% во Општина Пехчево, 46,2% во Општината Виница и 41,7% во Општината Чешиново-Облешево. Општинската администрација, како најпреферирано место кај што граѓаните можат да се обратат за своите прашања и предлози се општините Македонска Каменица со 58,8%, Карбинци со 40% и Штип со 37,8%, Забележливо е дека во помалите општини граѓаните преферираат да се обраќаат до градоначалникот, што очигледно е последица на малиот број на жители што по автоматизам

значи и полесен пристап до градоначалникот, понатаму може да укаже на отвореноста на градоначалникот, но исто ваквата состојба така претставува проблем, бидејќи е сериозен индикатор за централизација на процесот на донесување на одлуките во ваквите општини, што долгорочно влијае негативно за демократизацијата на локално ниво и може негативно да влијае врз транспарентноста и партиципативноста воопшто. Во овој дел треба да се напомене дека помладата категорија на граѓани до 35-годишна возраст, подеднакво преферира да се обраќа и на општинската администрација и на градоначалникот, граѓаните на возраст од 35 до 55 години преферираат за своите проблеми и предлози да се обратат на општинската администрација, додека повозрасните граѓани над 55-годишна возраст преферираат да се обраќаат на градоначалникот.

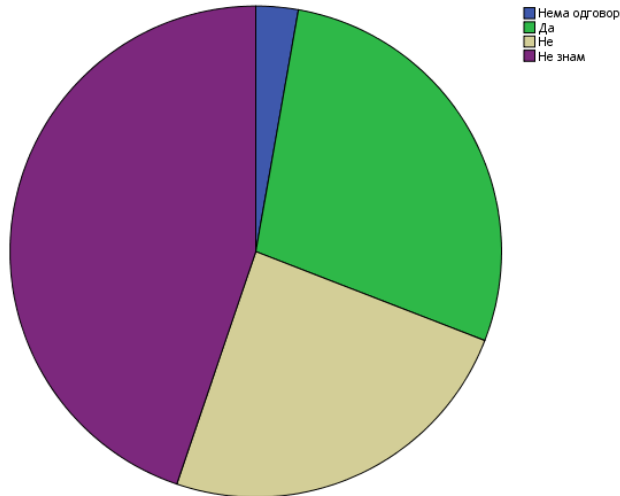
Графикон 5



Силен индикатор за транспарентноста на општинските органи е постоењето на соодветно место за поплаки и забелешки. На прашањето: **Дали постои место за поплаки од работењето на администрацијата?**, со „да“ одговориле 28,1% од испитаниците, негативно одговориле 24,3% од испитаниците, но она што загрижува се 44,8% од граѓаните кои не знаат дали постои вакво место (графикон 6). Последното е силен индикатор дека општините треба да работат на информирање на граѓаните за можноста да упатат соодветна критика и забелешка до повисоките раководни општински структури за работата на општинската администрација.

Графикон 6

Дали постои место за поплаки од работењето на администрацијата и дали се евидентираат и анализираат поплаките што се превзема во врска со тоа?



Доколку инволвирањето на граѓаните го сведеме на најниско можно ниво, односно на ниво на урбана месна заедница, тогаш проблемот на граѓанска партиципативност станува навистина изразен. Доколку предвид се земе фактот дека инфраструктурните и комунални проблеми, кои и се најзастапени во општините, најчесто се поврзани со непосредното опкружување во рамките на заедниците, тогаш се очекува граѓаните во овој дел да бидат најактивни. Но истражувањето го покажува спротивното. Само 27,1% од граѓаните учествувале на средба на урбана/месна заедница, а дури 60,4% од граѓаните тврдат дека ваквите средби не се одржуваат. Оттука, на следното прашање: Колку пати годишно се одржуваат средби на ниво на урбана/месна заедница, дури 51,4% од испитаниците одговориле со „ниту еднаш“. Доколку сакаме зголемување на граѓанската партиципативност, ова е можеби првото место од кое треба да се тргне. Сепак, ваквата состојба укажува на слабата општинска организираност на ваквото микрониво, слабиот интерес кај граѓаните дури и за прашања од најтесен заеднички интерес, но и преферирањето на решавање на проблемите на повисоко општинско ниво, што укажува на силаната централизираност во општините.

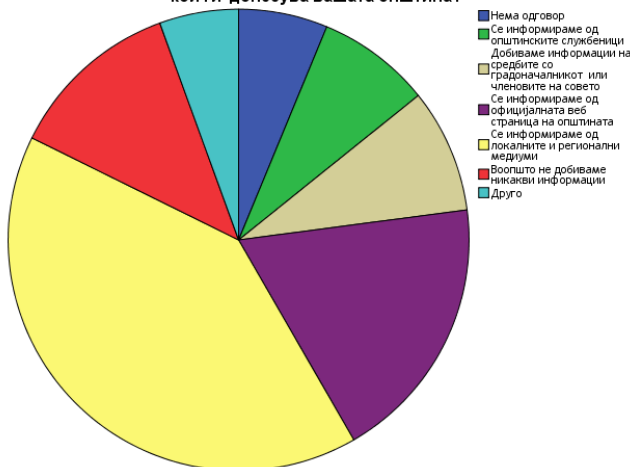
Еден од најважните фактори кој влијае за перцепцијата на граѓаните за тоа колку се информирани за работата на општината и нејзините органи и тела, се каналите преку кои граѓаните добиваат информации.

На прашањето: **Како најчесто добивате информации за плановите програмите и одлуките кои ги донесува Вашата општина?** (графикон 7), 8% од испитаниците одговориле дека информациите најчесто ги добиваат од општинските службеници, информации добиваат директно на средбите со градоначалникот и членовите на советот 8,7% од испитаниците, 18,8% од испитаниците тврдат дека се информираат од официјалната веб-страница на општината, а дури 40,6% од испитаниците примарно се информираат од локалните и регионални медиуми. Само 12,2% од испитаниците тврдат дека не добиваат никакви информации.

Овој дел од истражувањето укажува дека постојат канали преку кои граѓаните можат да се информираат за работата на општинските органи. На овој начин и се претпоставува дека овие механизми можат да се искористат за зголемување на нивото на транспарентност и отчетност на општините, но и можност за поголемо инволвирање на граѓаните, со што би се зголемила партиципативноста и би се подобрил процесот на донесување на одлуки во насока на суштинска демократизација на локално ниво. Сепак, остануваат забелешките дека општините недоволно ги користат комуникациските канали кои се преферирани од граѓаните. Тука во прв ред се локалните и регионални медиуми, кои можат да одиграат клучна улога во процесот на демократизација и подигање на степенот на транспарентност. Сепак, охрабрува високиот процент на граѓани кои за информирање ги користат официјалните општински веб-страници.

Графикон 7

Како најчесто добивате информации за плановите програмите и одлуките кои ги донесува вашата општина?



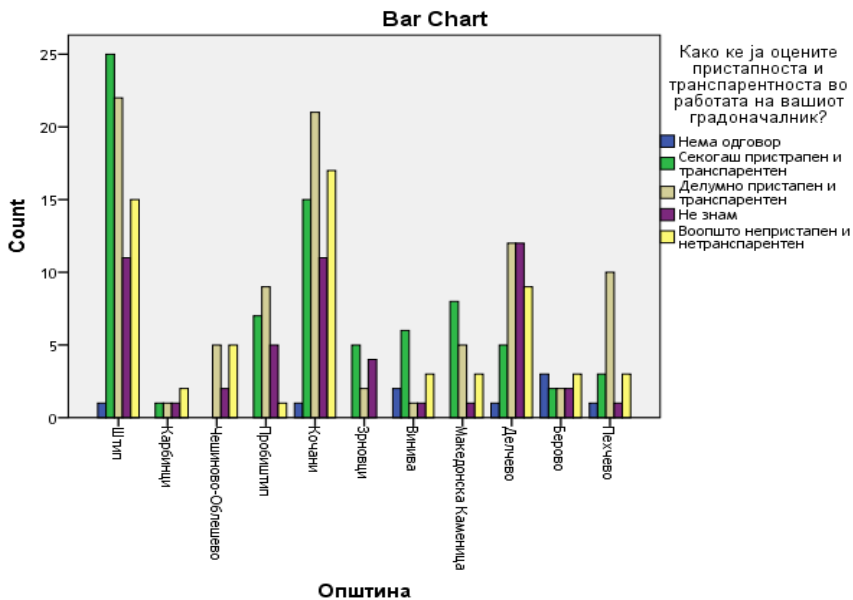
Последните три прашања се однесуваат на перцепциите на граѓаните за транспарентноста и отчетноста на градоначалникот, општинските совети и локалната администрација. Веднаш мораме да забележиме дека перцепциите на граѓаните се речиси подеднакви и во однос на градоначалникот, и на општинските совети, и на локалната администрација. Притоа доминира оценката „делумно пристапни“. Во однос на работата на градоначалниците 26,7% ги оцениле како „секогаш пристапни“, а 21,2% како „воопшто непристапни“. Кај советниците „секогаш пристапни и транспарентни“ ги оцениле 13,2%, а како „воопшто непристапни и нетранспарентни“ 22,6% од испитаниците. На крајот кај администрацијата, општото мислење во регионот дека се „Секогаш пристапни и транспарентни“ мислат 18,4% од испитаниците, а како „Воопшто непристапни и нетранспарентни“ ги оцениле 19,4% од граѓаните.

Според перцепциите на граѓаните, најтранспарентни и најпристапни се градоначалниците на општините Македонска Каменица, Винаца, Зрновци и Штип, додека најнетранспарентни и најмалку пристапни се градоначалниците на општините Карбинци, Чешиново-Облешево, Берово и Делчево (графикон 8).

Кај советниците, како најтранспарентни и најпристапни се оценети советниците на Општината Пробиштип, додека најмалку транспарентни и најмалку пристапни се советниците на општините Македонска Каменица, Карбинци, Зрновци, Чешиново-Облешево и Штип.

Во рамките на перцепциите на граѓаните опфатени во ова истражување, најтранспарентна општинска администрација, а со тоа и најпристапна е администрацијата во општините Пробиштип, Зрновци, Кочани и Македонска Каменица, а најнетранспарентна и најмалку пристапна во однос на услугите кои ги нудат на граѓаните е локалната администрација во општините Карбинци, Чешиново-Облешево, Штип и Делчево.

Графикон 8



### Заклучок

Учеството на граѓаните во процесот на донесување на одлуки на локално ниво е можеби најдобриот начин да се развијат демократските капацитети во едно општество. Во случајот на единиците на локалната самоуправа во Источниот плански регион на Република Македонија имаме повеќе индикатори кои укажуваат на нивото на транспарентност на општините и нивните органи и тела, што пак придонесува за степенот на инволвирање на граѓаните во процесот на донесување на одлуки.

Според ова истражување, многу е мал процентот на граѓани кои учествувале во некаков облик на граѓанска иницијатива или референдум на локално ниво. Ова може да се должи на високиот степен на политизација и политичка диференцијација во општеството, понатаму централизацијата во процесот на донесување на одлуки, но и високиот степен на апатика кај граѓаните кога се работи за прашања од заеднички јавен интерес. Сепак, најголемиот дел од граѓаните имале потреба од услугите на локалната администрација, а ваквите услуги најчесто ги користат неколку пати во текот на годината.

Граѓаните делумно се запознаени со одлуките кои се донесуваат од општинските органи, а за истите најчесто се информираат од локалните и регионални телевизии, но исто така значаен начин на информирање се и

официјалните веб-страници на општините. Сепак, граѓаните се недоволно информирани за можноста да ги изнесат совоите забелешки и поплаки за работата на локалната администрација.

Најчесто граѓаните своите иницијативи, предлози и забелешки ги упатуваат на помалку формален устен начин, а истите најчесто ги упатуваат до локалната администрација и градоначалниците. Последното упатува на одреден степен на централизација, што особено е изразено во помалите општини. Сепак, се чини она што најмногу загрижува, е слабата активност на урбаните месни заедници, што подеднакво се должи на слабото интерес на општините и лошата организација, но и отсуството на граѓанска иницијативност и чувство на граѓаните за општиот јавен интерес.

Во рамките на перцепциите на граѓаните може да се забележи дека во делот на пристапноста и транспарентноста, степенот е повисок во однос на градоначалниците и локалната администрација, а понизок во однос на локалните совети и советници. Сепак, и во овој дел постојат варијации кај различните општини во регионот кој е предмет на ова истражување.

### **Препораки**

Врз основа на спроведеното истражување и изведените заклучоци, а во однос на подобрување на транспарентноста на општинските органи и партиципативноста на граѓаните во процесот на донесување на одлуки, можеме да ги дадеме следните препораки:

- Поттикнување на граѓанската партиципативност преку реструктурирање и поттикнување за функционирање на урбаните месни заедници, како и поголемо инволвирање на граѓаните во истите;
- Децентрализација на отчетноста од градоначалникот кон општинските совети, локалната администрација и урбаните месни заедници;
- Зајакнување на улогата на членовите на општинските совети во делот на транспарентноста и инволвираноста во суштинското креирање на политики;
- Поефикасно користење на локалните и регионалните медиуми за пласирање на информации со проследување на информативни содржини за работата на општините, но и информации за јавни настани организирани од нив;
- Подобра организација на општинските веб-страници, особено во помалите и рурални општини. Навремено пласирање на сите информации кои се од значење за граѓаните а се продукт на работата



- на општините;
- Постепена замена на традиционалниот начин на усно поднесување на предлози и барања од граѓаните и создавање на соодветни писмени процедури, каде што граѓаните исклучиво по писмен пат би ги поднесувале своите иницијативи. Истото особено се однесува во правец на замена на неформалните информативни состаноци со формални состаноци за кои задолжително ќе се води записник. На овој начин може многу полесно да се утврди одговорноста за непроцесуирање на барањата на граѓаните.
- Јасно и транспарентно утврдување на соодветно место за жалби, поплаки и предлози кое ќе функционира во секоја општина.

### **Користена литература**

- Виолета Наумовска, Петар Наумовски (2007) Теорија на управувачките системи, Скопје.
- Husmans J.H. (1970) The effectiveness of the cognitive style constraint in implementing operations research proposal, Management Science.
- Жан Валин (2010) Административно право, Проект на Владата на РМ, Скопје.
- Илија Тодоровски (1991). Развојот и карактеристиките на локалната самоуправа во Англија, САД и Југославија, НИО Студентски збор Скопје.
- Марковиќ, Ненад. (2010) Влијанието на организациите на цивилното општество врз македонската демократска транзиција и консолидација. Докторска дисертација. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први“ стр. 189.
- Ричард Д. Бингам, Вилјам М. Боуен, Мити Олајон Чендлер, Терил Лин Корнвел, Џек П. Де Сарио, Пол Р. Домел, Кенет Л. Ендер, Клер Л. Фелбингер, Едвард В. Хил, Санда Кауфман, В. Денис Китинг, Лоренес Ф. Келер, Норман Крумхолц, Дејвид А. Куемел, Брајан М. Марфи и др. (2009) Менаџирање на локалната власт – Јавната администрација во практика, Проект на Владата на РМ Скопје.
- Steven Ott, Alvert C. Hyde, Jay M. Shafritz (1990) Public management, Chicago USA.